

Oplegnotitie

Monitor Regio Deal – Nulmeting

Inleiding

Halverwege 2020 is door het Rijk, de provincie Zuid-Holland, de regio Drechtsteden en de gemeente Gorinchem de Regio Deal gesloten.

De Regio Deal beoogt bij te dragen aan:

- een positief effect op de Brede Welvaart van de regio en Nederland;
- een regio (Drechtsteden-Gorinchem) minder gevoelig voor crises;
- sterke bedrijfsclusters die zorgen voor voldoende en passende werkgelegenheid binnen de regio;
- een gebied dat zijn identiteit (de rivieren) koestert, dat een kwalitatief goed leefklimaat heeft, klimaatbestendig is ingericht en waar de voorzieningen meegroeien, onder andere op het gebied van cultuur en openbaar vervoer.

Hiertoe wordt geïnvesteerd in samenwerking, innovatie en menselijk kapitaal. De verbetering van de samenwerking regionaal en tussen de triple helix (bedrijven, overheid en onderwijs) is ook benoemd als één van de doelen van de Regio Deal.

De Regio Deal heeft drie pijlers:

1. Human Capital, voor het beter verbinden van arbeidsmarkt en onderwijs;
2. Toegepaste Innovatie, voor het verbeteren van het innovatie-ecosysteem gericht op daadwerkelijke toepassingen;
3. Dynamische Oevers, voor het verbinden van rivieroever met water en samenleving.

Er zijn 20 projecten binnen de pijlers in de Regio Deal opgenomen.

Het is belangrijk om de output (resultaat van de projecten) en outcome (effect op de Brede Welvaart) te monitoren om te bezien of de regio met de Regio Deal projecten op de goede weg is en ook voldoende effectief is. Dit is een van de voorwaarden in de Regio Deal.

Het Onderzoekcentrum Drechtsteden heeft begin 2022 een nulmeting voor de monitor van de Regiodeal uitgevoerd. Deze monitor bestaat uit drie onderdelen:

- meting van Brede Welvaartsindicatoren;

- vragenlijst aantrekkelijkheid woon-werkomgeving onder het bewonerspanel van de Drechtsteden en Gorinchem;
- twee groepsgesprekken met stakeholders over de (ontwikkeling in) samenwerking op het gebied van Human Capital en Toegepaste Innovatie.

De monitor is daarmee een combinatie van kwantitatieve informatie en kwalitatieve informatie (de beleving van inwoners en stakeholders).

In deze oplegnotitie beschrijven we de hoofdlijnen uit de drie onderdelen. Meer informatie vindt u in de drie rapportages:

1. Nulmeting Brede Welvaartsindicatoren
2. Rapportage Samenwerking Regiodeal
3. Regiodeal nulmeting aantrekkelijkheid

1. Nulmeting van Brede Welvaartsindicatoren

De nulmeting van Brede Welvaartsindicatoren, uitgebracht door het CBS, laat de positie zien van COROP Zuidoost Zuid-Holland ten opzichte van Nederland en de gemiddelde regio in Nederland. Het doel van de nulmeting is drieledig:

- het signaleren van punten waar de regio een beneden gemiddelde positie heeft;
- het duiden van de positie van de regio als achtergrondinformatie voor de projecten en aanpak;
- het kunnen vergelijken met de positie in de loop der tijd (eind 2022 en eind 2024).

De vergelijking met Nederland en de positie ten opzichte van andere regio's bevestigen het beeld van een over het algemeen gemiddelde regio, waar inwoners gemiddeld tevreden zijn met het leven dan gemiddeld. Uit de nulmeting komen zes aandachtspunten en vier sterke punten. Een aandachtspunt is er wanneer de regio een positie 25 of hoger inneemt van de 40 COROP gebieden.¹

- relatief laag aandeel hoogopgeleide bevolking
- ontevredenheid over reistijd van en naar werk
- arbeidsparticipatie vrouwen iets lager dan gemiddeld
- relatief wat meer mensen met overgewicht (+ iets lager aandeel dat ervaren gezondheid goed vindt)
- relatief weinig groenblauwe ruimte per inwoner in vergelijking met andere regio's
- in vergelijking met andere regio's iets minder tevreden over woonomgeving

¹ De positie 1 is het beste, de positie 40 van de 40 COROP-gebieden is het slechtste

Daartegenover staan vier sterke punten (Het is een sterk punt, wanneer de positie van de regio in vergelijking met de andere COROP-regio's bij de bovenste 15 behoort):

- in vergelijking met andere regio's hoge tevredenheid met het leven
- hoger inkomen dan gemiddeld
- relatief hoge tevredenheid over woningen
- minder CO2 emissie dan gemiddeld

Ten opzichte van de eerste Monitor Brede Welvaart (door CBS eind 2020 uitgebracht) zijn enkele indicatoren verbeterd, maar is er ook bij enkele indicatoren iets verslechterd. Verbetering was te zien met betrekking tot ervaren gezondheid, aandeel hoogopgeleide bevolking, tevredenheid met reistijd en cumulatieve CO2 emissies. Verslechtering trad op voor wat betreft overgewicht en in enige mate langdurige werkloosheid.

2. Rapportage Samenwerking Regiodeal

Er zijn twee groepsinterviews gehouden, één met stakeholders Human Capital en één met stakeholders Toegepaste Innovatie. Het doel van deze interviews is

- Inzicht krijgen in (de voortgang van) de samenwerking op de pijlers Human Capital en Toegepaste Innovatie binnen de kaders van de Regio Deal en de bijdrage van de Regio Deal hieraan.
- Uitdagingen en volgende stappen die genomen kunnen worden in de samenwerking.

Naast een evaluatie van de voortgang in de samenwerking door de Regio Deal, levert het onderzoek ook aanknopingspunten voor verbeteringen in samenwerking binnen de huidige projecten (in algemene zin) en leerpunten voor toekomstige Deals.

De voortgang van de samenwerking binnen de Regio Deal

Bij de start van de Regio Deal bevonden projecten zich in verschillende fasen van samenwerking. Sommige initiatieven konden voortbouwen op bestaande samenwerkingsstructuren. Andere initiatieven moesten nog worden opgestart, daar was de Regio Deal aanleiding voor nieuwe samenwerkingen.

De samenwerking tussen de gemeente Gorinchem en de Drechtsteden en de samenwerking tussen triple helix partijen (overheid-onderwijs-bedrijven) is sinds de start van de Regio Deal (eind 2019) verbeterd. De belangrijkste verbeteringen zijn:

- Afstemming tussen de gemeente Gorinchem en de Drechtsteden.
- (Structureel) overleg tussen samenwerkende triple helix partijen op de programma's.
- Overleg tussen partijen heeft geleid tot een triple helix agenda gebaseerd op de behoeften van onderwijs en bedrijfsleven; op dit moment is de overheid nog wel het meest bepalend voor de inhoud omdat die beslist over de verdeling van het geld. Een volgende stap is een agenda voor en door alle partijen: een gezamenlijk opgestelde agenda waar alle partijen achter staan.

De bijdrage van de Regio Deal aan de voortgang in de samenwerking

De bijdrage van de Regio Deal is lastig te isoleren: sommige initiatieven bouwen voort op bestaande samenwerkingen, bovendien is de Regio Deal veelal niet de enige geldbron waarop men aanspraak kan maken. Desondanks ervaren de meeste deelnemers de Regio Deal als versneller. De bijdrage van de Regio Deal - tot nu - verschilt afhankelijk van de fase waarin de samenwerking zich bevond bij de start van de Regio Deal en verschilt tussen de pijlers.

Voor initiatieven die bij de start van de Regio Deal konden voortbouwen op bestaande samenwerkingsstructuren (Human Capital) was de Regio Deal vooral een versneller omdat het geld extra slagkracht heeft gebracht: men kan sneller schakelen, opschalen en nieuwe dingen ontwikkelen en toetsen. Hoewel bovenstaande positieve bijdragen van de Regio Deal ook enigszins binnen de pijler Toegepaste Innovatie naar voren komen, heeft de Regio Deal hier tot nu wel veel minder als versneller kunnen fungeren vanwege vertragende factoren, onder meer:

- Innovatie is lastiger te voorspellen en heeft een langere aanlooptijd
- Voorzichtigheid in de opzet door abstractheid van het thema Toegepaste Innovatie.
- Top down wordt samenwerking bemoeilijkt door bestuurlijke en juridische grenzen tussen Gorinchem en de Drechtsteden.
- Gebrek aan kaders en aansturing in de uitvoering, omdat kaders op voorhand niet zijn vastgelegd. Gevolg is dat afgelopen jaar binnen de Drechtsteden de focus heeft gelegen op kwartier maken en minder op business development.

Aanknopingspunten voor verbeteringen in de samenwerking

Op beide pijlers kan de samenwerking binnen de triple helix over de volledige breedte van organisaties nog verder verbeterd worden door kleinere MKB-ers beter aan te sluiten:

Samenwerking kan ook nog beter worden als de vorm en inhoud van het onderwijs nog beter aansluit bij de behoeften van het bedrijfsleven. Hier zijn al stappen in gemaakt, maar verandering kost tijd.

Leerpunten voor toekomstige Deals

- De abstractheid van een pijler kan leiden tot een voorzichtigheid die de uitvoering kan belemmeren. Dit kan betekenen dat thema's concreter moeten worden uitgewerkt op voorhand of dat er gewaakt moet worden voor nodeloos ingewikkelde structuren en oplossingen (houd het simpel!)
- Om sneller in de uitvoering resultaat te boeken is het aan te raden dat kaders op voorhand worden vastgelegd, zodat uitvoering en ontwikkeling van het proces niet door elkaar lopen en elkaar belemmeren.

3. Regiodeal nulmeting aantrekkelijkheid

In de periode half februari – eind maart 2022 is een enquête uitgezet onder bijna 6.400 leden van de bewonerspanels van gemeenten in de Drechtsteden en Gorinchem. Zij hebben een uitnodigingsmail ontvangen met toegang tot de vragenlijst. In de uitnodigingsmail was een link opgenomen naar de flyer aantrekkelijker woon-werkgebied Regio Deal. Hierin staan de projecten beschreven die als doel hebben onderwijs, wonen, werken en verblijven in de regio aantrekkelijker te maken. De enquête is ingevuld door 2.756 inwoners, een respons van 39%.² Het doel van dit belevingsonderzoek is tweeledig:

- Vaststellen van de beleving van de woon- en verblijfsomgeving door bewoners van de Drechtsteden en Gorinchem
- Inzicht krijgen in de wensen van de bewoners van Drechtsteden en Gorinchem voor de toekomst

Beleving van de woon- en verblijfsomgeving

- Bewoners zijn over het algemeen **redelijk tevreden** over hun woonomgeving. Tevredenheid wordt vooral onderbouwd met een rustige directe omgeving, de nabijheid van voorzieningen waaronder winkels, groen in de (nabije) omgeving en ook, maar minder genoemd, goed contact met burens en een goede bereikbaarheid.
- Het **minst tevreden** zijn bewoners over de woonomgeving als het gaat om woningaanbod en vervolgopleidingen.
- Redenen om ontevreden te zijn over het woningaanbod is dat de woningen te duur zijn, er weinig woningen zijn in een betaalbare prijsklasse en hiermee samenhangend er weinig woningen zijn voor starters.

Beeld van de woonomgeving

- Meer dan twee derde van de bewoners vindt zijn woonomgeving **aantrekkelijk om in te verblijven en te bewegen. Voldoende water, groen en voldoende rustige plekken** worden ook door meer dan de helft van de bewoners aan hun omgeving gekoppeld.
- zeven op de tien bewoners ervaren water in de nabijheid van de woning. Vooral het natuurlijke karakter van water en het uitzicht (de ruimte) zijn prettige kenmerken van wonen in de nabijheid van water. Minder prettig is de vervuiling/rommel aan of in het water. In Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht worden bedrijven en industrie bij het water vaker als minder prettig kenmerk genoemd.
- Een kwart van de bewoners denkt dat de woonomgeving het afgelopen jaar er op vooruit is gegaan, een derde er op achteruit.

² Bij de interpretatie van de resultaten is het belangrijk om zich te realiseren dat bewoners in de leeftijd 20-49 jaar ondervertegenwoordigd zijn.

Gebruik van vervoermiddelen

- De auto is (nog steeds) het meest gebruikte vervoermiddel: alleen als men gaat sporten in clubverband of natuur of water in de regio bezoeken, wordt de (elektrische) fiets vaker genoemd.
- Het percentage dat de auto dagelijks gebruikt is in Dordrecht lager dan in sommige andere gemeentes. Het OV (trein en bus) wordt meer gebruikt in Dordrecht dan in andere gemeenten. De waterbus/veerdienst wordt in Papendrecht en Zwijndrecht het meest gebruikt.

Beleving van de oevers

- Zeven op de tien bewoners komen regelmatig langs of naar de oevers van de grote rivieren. Vooral om bijvoorbeeld te wandelen, hard te lopen of te fietsen of skaten. Bewoners vinden de groene-/wateromgeving en de rust aan de oevers prettig, terwijl ze de bedrijven/industrie en de weinige verblijfsmogelijkheden als minder prettig ervaren.

4. Vervolgstappen – bestuurlijke aandachtspunten

Op basis van de uitkomsten van de nulmeting is het natuurlijk van belang om aan te kijken welke onderdelen in deze Regio Deal verder kunnen worden aangescherpt. Er wordt geadviseerd om de volgende onderdelen onder de aandacht te brengen bij bestuurders voor het vervolgtraject.

- Versterken doorlopende leerlijn met HBO en WO opleidingsaanbod in de regio. Dus naast het verder uitbouwen van het AD aanbod. Dit om tegemoet te komen aan de ontevredenheid rond vervolgopleidingen.
- Samenwerking binnen de triple helix over de volledige breedte van organisaties nog verder verbeteren door kleinere MKB-ers beter aan te sluiten.
- Samenwerking kan ook nog beter worden als de vorm en inhoud van het onderwijs nog beter aansluit bij de behoeften van het bedrijfsleven. Hier zijn al stappen in gemaakt, maar verandering kost tijd.
- Goede balans tussen wonen, werken en recreëren, specifiek langs de oevers.